

STN - BLADET

MEDLEMSBLAD FOR
AVSLAGET FOR SIDET TRØNDERFE OG NORDLANDSFE
NR 1. 1997 ÅRGANG 8

9038 Ruud fødd 19.09.1984 hos Elisabeth og Amund Wormstrand i Brandval var den siste sonesonen etter supermatadoren 8197 Jo Sing som vart sett inn i semin her i landet. Far til Ruud var 8985 Jo Langen og morfar var 8989 Heid Gravaune. Mora, I Knøttros, var fødd hos Kari og Leif Kroken på Glåmos. Ho hadde ein 4 års middelavdrått på 5371 - 4,0 - 3,2

Årsmøteinkalling

Gardsbesøk på Ruud

Rasestandard/ Avlsmål

Nytt frå styret

Til Nord-Norge i 1996

Fjällraseoksar til Noreg

STYRET I AVSLAGET FOR STN 1996/ 1997

Fra venstre:

Amund Wormstrand , 2263 BRANDVAL	Tlf: 62 82 51 30	Sekretær/ styremedlem
Leif Gjessing , 2443 DREVSJØ	Tlf: 62 45 95 71	Formann
Grete Løvaas , 2643 SKÅBU	Tlf: 61 29 55 56	Styremedlem
Stige , 8200 FAUSKE	Tlf: 75 69 76 59	Nestformann
Odd Roar Stenby , 1925 BLAKER	Tlf: 63 82 80 44	1. Varamann
Oddvar Dahl , 7194 BRANDSFJORD	Tlf: 72 53 75 25	Styremedlem
		Jostein

Helt til høyre står en av røkterene ved Hallsteingård oksestasjon med en av denne sesongens seminokser, **9129 Havdal**. Havdal er etter 9080 Solmann, og mor er 71 Hjertros etter 9040 Ricko hos Gerd Inger Flå på Ulsberg. Oksen har altså norsk far og svensk morfar, og er et produkt av eit godt samarbeid over kjølen, til beste både for STN og for Fjällkon. Det er plana at 1000 dosar av Havdal skal eksporterast til Sverige.

STN

Avslaget for sidet trønderfe og nordlandsfe

ISSN: 0804 - 1113

Medlemsblad og samarbeidsprosjekt !

Denne utgåva av STN-Bladet er spesiell på fleire måtar. For det første har det no vorte eit medlemsblad. Det vil seie at alle som er medlemmar av avslaget for STN får bladet tilsendt 3 gonger i året. Medlem i avslaget blir ein ved 1. inseminering med STN-sæd i seminåret. Det blir da automatisk trekt 150 kroner i medlemskontingent inkludert abonnement på STN-Bladet. Den som ikkje inseminerer med STN-sæd kan bli medlem og få bladet ved å betale inn tilsvarende kontingen på postgirotalangen som ligg ved. Dersom du ikkje har fått innbetalingsblankett, betyr det at du er registrert som medlem, og automatisk vil få alle tre utgåvene av STN-Bladet for 1997. Ein del innkøyningsproblem kan vi vel vente i dette første året, men vi håpar det skal gå bra. Dersom det er ting du lurar på med dette systemet, kan du kontakte Odd, så får du svar på det meste.

For det andre er dette bladet eit spennande samarbeidsprosjekt med våre vene i Svensk Fjällrasavel, med eit fellesnummer av Fjällkon og STN-Bladet. Mykje spennande lesnad trur vi òg at det skal vere denne gongen. Hovudtemaet både i den svenske og den norske delen av bladet er sjølvsagt det samarbeidet som rasane våre har hatt, har- og kjem til å få i framtida. Så her er det berre å bla om og lese! Vi prøver oss også med fargar for første gong. Fjällkon har brukte fargar heilt sia starten, men vi i STN-Bladet har liksom ikkje heilt våga å ta det steget enda. Så får vi sjå om forsøket blir så vellukka at det freistar til gjentak. Du kan vel fortelje oss kva du meiner om bladet slik det vart denne gongen?

Det er mange som har etterlyst STN-kalender for 1997, så vi forstår at jubileumskalenderen i fjar var ein suksess. Dessverre må vi skuffe dykk; i år har vi ingen kalender, men kven veit, kanskje neste år?!

Av viktige saker denne gongen, er sjølvsagt inkallinga til årsmøtet på Kvikne 21 - 22. mars. Vi håpar å sjå mange, både nordmenn og svenskar på Kvikne da! Med litt erfaring frå årsmøte i avslaget veit vi at det kan bli riktig så livat når store saker skal takast opp. Denne gongen er det forslaget til rasestandard og avlsmål som skal takast opp til avstemming. Medlemmane har hatt 2 år på seg til å kome med forslag og reaksjonar på dette, men litt diskusjon er det vel å vente at det blir i årsmøtesalen òg!

Godt nytt STN- år !

Odd, Hans og Atle

Redaksjonskomité:

Atle Meås, Tingvoll Gard, 6630 TINGVOLL

Tlf: 61 28 07 87 (helg)

Odd Rossing, 7633 FROSTA

Tlf: 74 80 78 35 Faks: 74 80 70 01

Hans Hoff, Kuvåsen, 7360 SKAUN

Tlf: 72 86 45 42

ÅRSMØTE

I AVSLAGET FOR STN

Avslaget for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe har med dette gleden av å invitere alle STN-interesserte til årsmøte og medlemstreff. Begivenheten finner sted på Kvikne Fjellhotell i Kvikne i Nord-Østerdalen, 21. - 22. mars. Kvikne ligger langs rv. 3 i Tynset kommune, 54 km fra Oppdal og 55 km fra Tynset. Har du behov for henting ved Tynset resp. Oppdal stasjon, kan du melde fra til undertegnede ved påmelding til årsmøtet.

PROGRAM

Fredag 21.mars

13.00 - 15.00	Årsmøte
15.00 - 16.00	Kaffepause
16.00 - 18.00	Årsmøte
19.00	Middag
20.30 - ??	“Årsmøtefest” Dans, ku-prat, kaffe mmm.

Sakliste er i henhold til vedtekten. Spesielle saker er; Rasestandard og avlsmål, samt orientering om oppståtte problemer med blodprøver av oksekalver etter eldre STN-okser.

Lørdag 22.mars

08.00 - 09.30	Frokost
09.30 - ?	Gardsbesøk i STN-besetning (-er)

Priser:

Pr person i dobbeltrom, inkl frokost og middag:	475,-
Tillegg for enkeltrom:	125,-
Pr person i tremannsrom, inkl frokost og middag:	410,-

Hotellet har alle rettigheter, og fri tilgang til badstu og svømmehall inngår i prisen.

Påmelding innen 1.mars til: Leif Gjessing, 2443 DREVSJØ
Telefon: 62 45 95 71 Telefaks: 62 45 95 91

Gardsbesøk på Ruud

hos Elisabeth og Amund Wormstrand

I denne utgåva av STN-Bladet skal vi gjere eit lite besøk i det som faktisk må karakteriserast som den mest interessante STN-buskapen i heile landet. Det er også nok eit godt eksempel på eit svensk/ norsk samarbeid til beste for STN og Fjällrasen!

I utgangspunktet var det ikkje mykje som tyda på at Elisabeth og Amund Wormstrand skulle bli mjølkebønder i Solør-traktene med 8 STN-kyr på båsen. Amund er oppvachsen i tjukkaste Oslo, sjølv om han rett nok er fødd i Telemark, og Elisabeth er bondedotter frå Blekinge i Sverige. Om Amund er utdanna veterinær og Elisabeth kjem frå gard sjølv, så var det ingen av dei som var spesielt interessert i ku da dei kjøpte seg gard i Brandval utanfor Kongsvinger i 1979. Året før hadde dei flytta til Kongsvinger, der dyrlegen Amund fekk arbeid på den lokale veterinærklinikken. Elisabeth og Amund hadde to ridehestar på den tida, og det som i første omgang gjorde at dei var på utkikk etter ein gard var at dei trengte ein stad å ha desse hestane. (Det kanskje dei ferraste veit, er at Amund vart Norgesmeister i sprangridning i 1974!)

Garden Ruud

For å gjere historia kort så kjøpte dei altså Ruud. Garden er på 60 dekar dyrka jord og 20 dekar beite. Som ein skjønar så var det rikeleg areal for to ridehestar. Dei tok derfor til å tenkje på om det ikkje kunne gå an å få meir ut av garden, og kanskje kunne dei leve av gardsdrifta attpåtil. Amund meinte at dei i såfall

måtte starte med mjølkeku. Det var det sikraste, og det som lønte seg best. Men det sette Elisabeth seg bestemt imot. Ho hadde ikkje mykje lyst til å ha ku, men ho ville gå med på det om Amund greide å skaffe skikkelige "Fjällkor". Det trudde ho nemleg ikkje at han kunne greie.

Amund tok til å undersøke litt, og fann etter kvart ut at det enno fanst nokre få buskapar med STN-kyr i Trøndelag. Spesielt i Rørosområdet. Ja, det fanst til og med eit levande avlslag for rasen, sjølv om aktiviteten var låg og det vart gjort berre nokre få hundre inseminasjonar med STN sæd kvart år.

Innkjøp av kalvar

Våren 1980 reiste Elisabeth og Amund til Røros og besøkte ein del buskapar med STN-kyr. No tok også Elisabeth til å bli interessert i rasen, og resultatet vart at dei første kalvane vart innkjøpte. Dei kjøpte kalvar frå Kari og Leif Kroken på Glåmos, av Anna og John P. Tørres i Røros og av den berømte synske Inga Marie Tamnes ved Aursunden. Dei fleste, for ikkje å seie alle, som dreiv med STN-kyr på Røros var eldre folk. Det var tydeleg at eit generasjonsskifte snart var avslutta, og at STN-kua ville forsvinne med den eldre generasjonen brukarar. Dei som selde dyr til Amund og Elisabeth var glade for at nokon var interessert i å drive med desse dyra som dei sjølve var så glade i og som dei såg verka å ha ei mørk framtid.

På Ruud vart det etter kvart mange dyr. Det kom nye kalvar frå Anna og John P. og frå Margit og Odd Langen på Røros og det kom også dyr frå Synnøve og Bjarne Moen i Surnadal. Frå desse innkjøpa som dei var heldige og fekk gjort medan det enno var ein del

gamle STN-buskapar, samt eit dyktig avlsarbeid gjennom 15 år har Elisabeth og Amund bygd opp den buskapen dei har i dag.

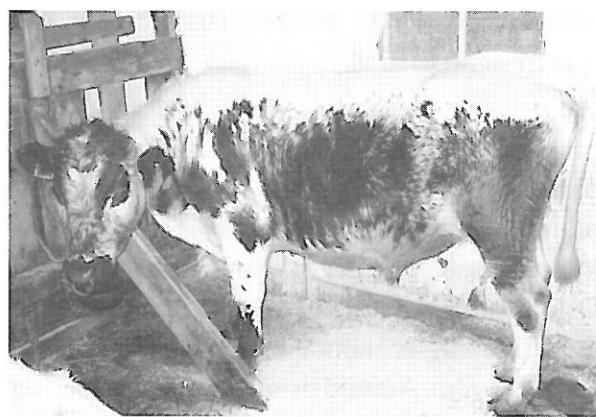
Buskapen i dag

Besetninga består av ca 8 årskyr, 40 vinterfora sauher (kvit og farga spelsau), 1 grisepurke, nokre høns og 2 - 3 arbeidshestar. Det finst ikkje traktor på bruket og det meste av arbeidet med jord, fôr og gjødsel blir gjort med hest. Dei leiger litt traktorhjelp til rundballing og anna tungarbeid, det er alt. Fôringa består av mykje høy, samt litt rundballesurfôr av havre/ ert om hausten så langt det rekk. Det blir ikkje brukt anna surfôr, og kraftfôrprosenten har lege i underkant av 30. Kyrne er tidleg haustbære, og går på skogsbeite i sinperioden frå St.Hans til midt i august. Årsavdrøtten har stort sett variert mellom 4500 - 5000 kilo mjølk med ca 4,3 % feitt og 3,4 % protein. Amund fortel at dei "jaga" kyrne meir tidlegare og at dei beste kyrne da gjerne kom opp i 30 kilo dagsmjølk og meir. Det var delvis for å sjå om STN-kyrne kunne mjølke godt. No har dei fått "ro i sjela" for at det på ingen måte manglar mjølkeeve i rasen, og har prøvd å stabilisere kyrne på noko lågare avdrått. Ei høgaste dagsyting på 22 - 25 kilo meiner Amund er passeleg for STN-kua. Det er viktigare at dei er jamne i avdrått enn at dei går opp i høge dagsavdråttar tidleg i laktasjonen, for så å gå raskt ned att.

Gards- og seminoksar

Elisabeth og Amund har brukt ein del gardsoksar i tillegg til inseminering i desse åra. Dei starta med dette for å ha ein okse i bakhand om det ikkje skulle gå lett å få kyrne drektige inna eit kort tidsrom, noko som er ein føresetnad når ein vil ha så konsentrert kalving, for å få alle kyrne tørre såpass lenge om sommaren. Da dei fann ut kor lettvint det var med gardsokse vart det til at dei har fortsett med dette, sjølv om Amund er veterinær og inseminerer sjølv. Dei brukar alltid okse til kvigene, da dei meiner at mange STN-kviger ikkje er så "moderniserte" at dei eignar seg til

inseminering. Dersom dei har ein gardsokse med god avstamming og som dei har god tru på, så brukar dei oksen også til dei vaksne kyrne. I alt 8 stambokførte oksar har dei brukt på desse åra. Oksen dei har no heiter "Rune" og er fødd hos Helen og Tommy Öhgren i Uttersjöbäcken i Sverige. (Rune Boströms besetning) Far til oksen er ein privatokse som heiter Flink SKB 6693 og er etter 9087 Harg, som vi også har brukt her i landet. Mor til "Rune" heiter 300 Dimma og har ein 7 års middelavdrått på 5503 - 4,6 - 3,6. Far og morfar til Dimma var også privatoksar hos Rune Boström.

Gardsoksen "RUNE"

Så langt har det vorte levert 4 seminoksar frå buskapen på Ruud; 9038 Ruud, 9065 Lijo, 9095 Knupp og 9116 Motto. På grunn av at dei har hatt gode kyr med interessante avstammingar, har fleire av kyrne vorte tildelt sæd av eldre oksar, i håp om å få interessante oksekalvar til semin. Mange av desse kalvane har i staden vorte kukalvar, og Amund og Elisabeth har difor fleire kyr etter dei eldste av seminoksanane våre. Både 9004 Selo, 9008 Koro og 9010 Øst-Tor er representert som fedre til kyr i buskapen i dag. Dei har heile tida lagt vinn på å bruke mest mogleg reinrasa oksar, men dei har også hatt ein god porsjon flaks i og med at dei har unngått dei oksane som no viser seg å ha meir framandt blod enn det avslaget tidlegare har trudd.

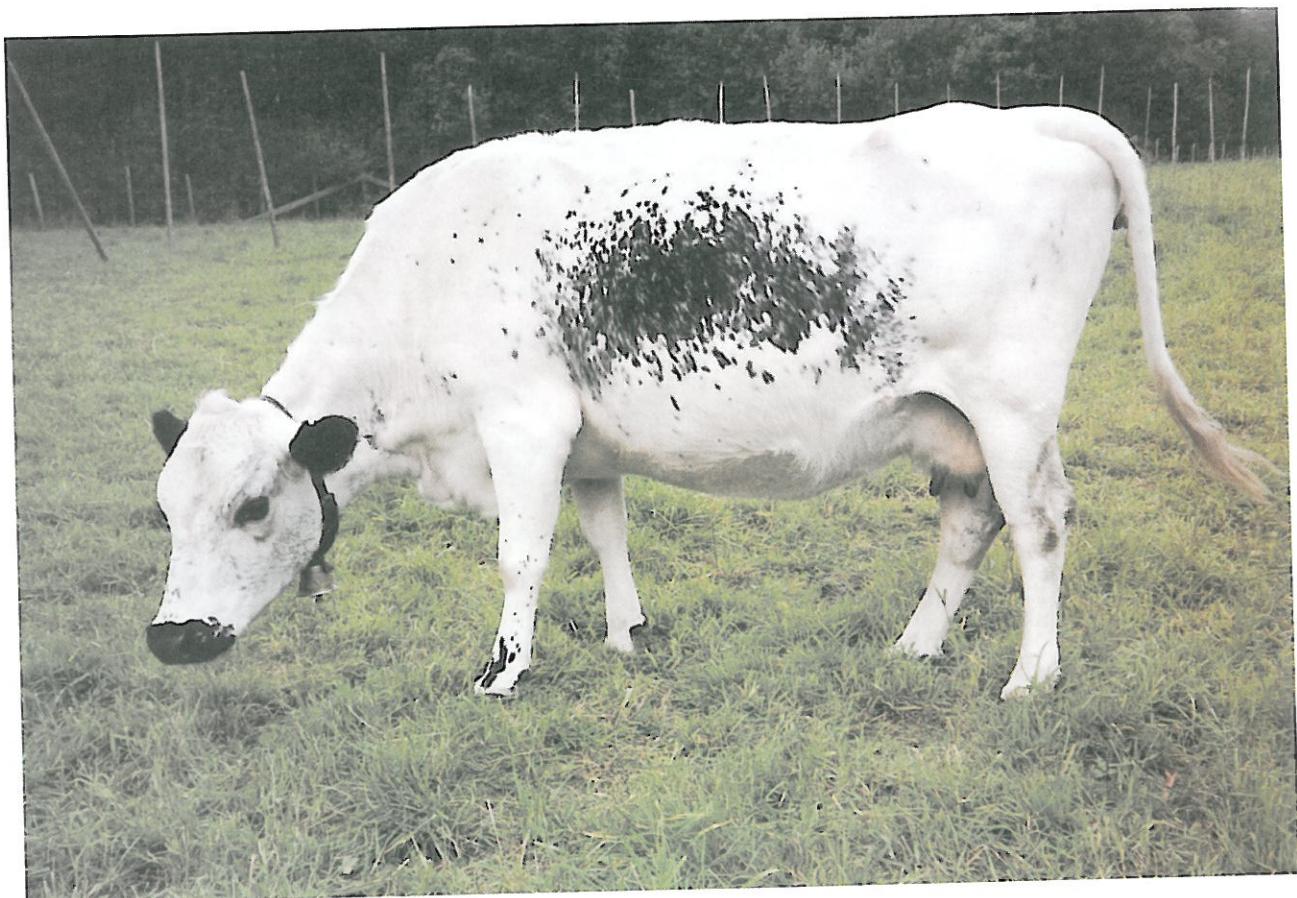
Snart 16 år gamle 6 Litaros etter 9008 Koro med dottera 45 Makan etter 9004 Selo. Makan har så langt ein middelavdrått på to år: 5046 - 3,9 - 3,4. Både Litaros og Makan er uttekne som oksemødre, og fekk i september kvar sin oksekalv etter henhalsvis 9010 Øst-Tor og 9007 Lano.

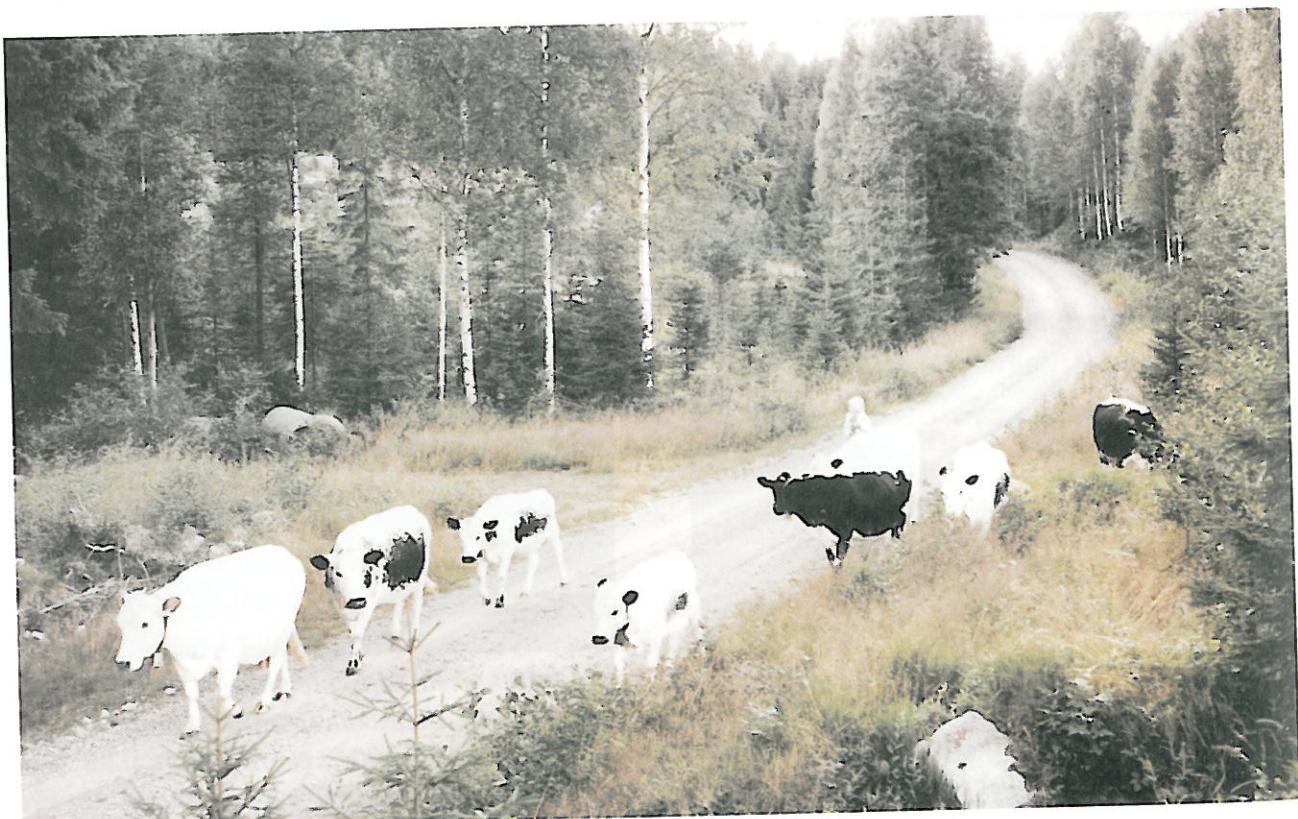
Kvigene "Lilje" (ståande) etter 6 Litaros og "Kokus" etter 24 Kvikkros. Kroksus er no den einaste kua på garden som representerer ku-lina fr   Kroken på Glåmos. Far til begge kvigene er 9107 L  in.

*Fr   fjøset på Ruud, september - 1996
Frå venstre; 45 Makan etter 9004 Selo,
39 Løkkmari etter 9049 Maro,
57 Marih  ne etter 9020 Jowi
og 53 L  kkeli etter 9010 Øst-Tor*

39 Løkkmari etter 15 Løkkros og 9049 Maro. 3 år: 4489 - 4,8 - 3,5

Ein del av buskapen på Ruud på veg heim frå sommarbeite. Fremst med bjølla, 6 Litaros.

Litaros

Favorittkua til alle er sjølvsagt gamle 6 Litaros som blir 16 år til våren. I følge Elisabeth kan ein nesten betrakte Litaros som eit familiemedlem, så spesiell er ho. Litaros er fødd hos Anna og John P. Tørres på Røros, og kom til Ruud som kalv i 1981. Ho har så langt ein 13 års middelavdrått på omlag 5500 - 4,4 - 3,4. Ho har også 3 dyktige døtre i buskapen. Far til Litaros er 9008 Koro og mora heitte Bella og var fødd i 1970. Bella var etter den svenske oksen 8996 Sagar (SKB 6292) og mor hennar var ei ku som heitte Prøve. Prøve i sin tur var dotter etter den siste oksen som sto i Røros Feavslag, 8704 Knoll.

Litaros har så langt fått 13 kalvar ! Det tjukke, varme hestedekket meiner Amund er eit godt forebyggande tiltak mot mjølkefeber. Legg det på straks du tykkjer kua tek til å bli litt kald. Dette er eit knep Amund ein gong lærte av ein gamal dyrlegekolega. Det er enkelt, billegr og garantert utan biverknader !

Litaros er mor til seminoksen 9065 Lijo, og ho fekk 1. Premie på STN-jubileumsutstillinga på Røros i 1994.

Avslaget har venta i mange år på ein ny oksekalf etter Litaros til å sette inn i semin, men gong på gong har ho kome med kukalv. I 1995 kalva ho ikkje, og det var ei stund tvil om det no var slutt. Men som det ofte var vanleg med gamle kyr før i tida, at dei tok eit pauseår for så å kome tilbake, fekk Litaros ein ny sjanse, og no sist haust fekk ho endeleg ein oksekalf. Far til kalven er 9010 Øst-Tor, og no håpar vi berre blodprøvane vil stemme, slik at vi får kalven inn på semin.

Dotter til Litaros, 45 Makan etter 9004 Selo, er ein annan av favorittane i buskapen. Makan er lei til å vere grinete og sjefete mot dei andre kyrne, men det er ei god mjølkekku og det har aldri vore noko som har vanta henne. Ho vart sist inseminert med 9007 Lano, og det resulterte i ein oksekalf som vi også håpar å få inn til semin.

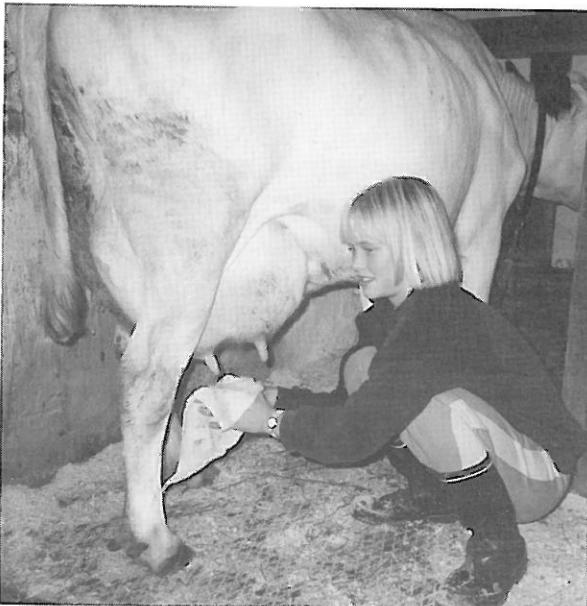
Fleir gamle ku-liner

Forutan Litaros-slekta frå Anna og John P, har dei i dag fleire andre ku-slekter på Ruud. Dei mest interessante er for det første Knøttros-slekta frå Kari og Leif Kroken på Glåmos. 1 Knøttros var den første kalven Amund og Elisabeth kjøpte. Ho vart mor til 9038 Ruud. 9095 Knapp stammar også frå denne kuslektta. Denne slekta er no berre representert ved kviga "Krokus" som har gardsoksen 9107 Løin som far. Frå Margit og Odd Langen på Røros kom kua 15 Løkkros som vi skreiv om i STN-Bladet nr 1 -96. Løkkros er mor til 9116 Motto, og har ein son til inne på seminstasjonen no. Ho vart lever til slakt i 95, men har 2 døtre og ei dotterdotter i buskapen. Dei to døtrene hennar, 39 Løkkmari etter 9049 Maro og ungkua 53 Løkkeli etter 9010 Øst-Tor er svært gode mjølkekryr.

Sterkt STN-engasjement

På spørsmål om kva dei meiner er bra med STN-kua svarer Amund at om dei måtte drive med NRF-kyr, så hadde dei ikkje hatt ku. Han meiner at STN-kua har ein heilt spesiell personlegdom, som betyr svært mykje for den

som arbeider med dyra. Kvar ku er eit individ med mange eigne idear og "nykker", i motsetnad til NRF, der kvar ku meir er ein del av ein "grå masse". Om Elisabeth var skeptisk til å begynne med ku, så er ho minst like engasjert og interessert som Amund no. Borna Bjørn (14) og Karoline (12) deltek også i gardsdrifta og spesielt Karoline er interessert i dyra og dyrestellet. Amund driv framleis som privatpraktiserande veterinær, men det utgjer ikkje meir enn knapt 1/4 stilling på årsbasis.

Karoline gjer 58 Litago klar for mjølking. Litago er dotter under 6 Litaros og 9010 Øst-Tor. Ho er dermed heilsyster til den siste oksekalven til Litaros som avslaget håpar å kunne ta inn som seminokse. Litago har hatt to kalvar. Legg merke til jur og spenar!

Amund har også vore ein sentral person i avslaget gjennom mange år. Først som styremedlem, og frå 1987 som kombinert sekretær og styremedlem.

Han er sjølv sagt glad for den store framgangen som rasen har hatt dei siste åra og meiner at avslaget må arbeide aktivt for å behalde og kanskje enda utvide "terrenget" meir. Han ser imidlertid også ein del store utfordringar for avslaget i tida som kjem. Det blir enda viktigare enn før å framskaffe interessante oksar til semin, noko som framleis må vere

avslaget sin hovudoppgåve. Ein annan ting er at når laget blir større så oppstår det forventningar mellom medlemmane som avslaget så langt ikkje har hatt moglegheit til å tilfredsstille. For eksempel dette med service m.o.t avlsplanlegging, stambokføring av oksar osb. Mange av dei nye medlemmane trur nok at avslaget er "meir" enn det det faktisk er. Når det gjeld STN-avlen er Amund først og framst oppteken av at vi må ta vare på mangfaldet. Vi kan ikkje forvente at alle kyrne skal mjølke like mykje, og vi må prøve å bruke mange og reinrasa oksar i avlen. Avkommgransking av dyra våre er praktisk mogleg, men med så få dyr vil ein for det første få eit svært usikkert resultat. Det farlegaste er imidlertid at eit fåtal oksar kal bli meir populære enn dei andre. Dette vil ubønhørleg føre til sterk innavl og vil kunne øydelegge STN-rasen på få år.

Han meiner vidare at jur og sjukdomsresistens er av dei viktigaste tinga i avlsarbeidet, i tillegg til at det er triveleg å kunne sjå på dyret kva for ein rase det er. "Hadde vi hatt ein stor buskap hadde eg ikkje brydd meg så mykje om det dukka opp ei og anna ku med utypisk farge, men når vi har så få dyr vil eg gjerne at dei skal vere rasetypiske".

Buskappen til Elisabeth og Amund er som sagt kanskje den framste i STN-rasen i dag, og vi får håpe at det fortsett vil kome mange avlsdyr frå dei gamle kulinene som finst i fjøset på Ruud.

AM - 97

LIVDYRFORMIDLING

Avslaget driv gratis formidling av STN-livdyr. Kalvar, kviger, kyr og oksar. Det er no berre korte ventelister for å få tak i livdyr av STN. Det vil seie at det absolutt er mogleigheter til å få tak i livdyr ganske raskt, spesielt dersom du er litt fleksibel m.o.t avstand og type dyr. Skal du ha tak i ein brukbar okse til å bruke som gardsokse, er det viktig at du melder frå i veldig god tid. Oksekalvar av god avstamming er det ganske greit å skaffe. Åringar er verre, og det er nesten umogleg å finne brukbare oksar som er klare til å bedekke. Dette er det viktig at du tenkjer over når du planlegg nytt oksekjøp.

Dersom du får tilbod om å kjøpe eit dyr, og ber om tenkjetid, så ring tilbake og gje beskjed desom du ikkje vil kjøpe dyret også. Det sparar livdyrformidlaren for mykje tid og mange telefonar.

Ved innmeldinga av dyr er det viktig å gje opplysningar om avstamming, evt. forventa kalvingsdato, og BVD-status i buskapen. Ved alt sal skal det følge følge ny veterinærattest med dyret. Kjøpar bør passe på å få med mest mogleg opplysningar om avstamminga til dyret.

Livdyrformidlar: Odd Rossing, 7633 FROSTA

Telefon 74 80 78 35

Telefaks 74 80 78 35

Håndstrikkede raggsokker til salgs !

Jeg strikker raggsokker for salg, og bruker raggegarn. Ved bestilling og forskuddsbetaling på postgirokonto nr: 0535 0369319, tilkommer kun porto kr 25,- I oppkrav tilkommer oppkravsgesbyr. Oppgi størrelse !

Priser:

2 - 4 år:	kr: 30,- pr par
5 - 7 år:	kr: 35,- pr par
7 - 8 år:	kr: 40,- pr par
9 - 10 år:	kr: 45,- pr par
11 - 12 år:	kr: 50,- pr par
str 37 - 45	kr: 55,- pr par

Oddny Rossing, 7633 Frost
Tlf: 74 80 78 35

Vandpremie !

Avslaget for STN har satt opp en vandpremie som hvert år vil bli delt ut til den STN-kua som har gitt høyest avkastning målt i kilo protein siste kalenderår. Dersom du har, eller kjenner til ei ku som kan være aktuell kandidat til vandpremien, kan di gi beskjed til avslaget v/ Leif Gjessing, 2443 Drevsjø innen 10.03. 1997.

Det er en forutsetning at den aktuelle kua ikke har mer enn 6,25% fremmed blod.

Styret

“ Styret i avslaget for STN, sette hausten 1994 ned ein komité som fekk i oppdrag å lage eit forslag til rasestandard og avlsmål for STN-rasen. Det første utkastet sto i STN-Bladet nr 1-1996, og medlemmane i laget har no hatt 1 år på seg til å kome med innspel og reaksjonar på dette forslaget. Styret behandla forslaget på styremøte 15.01.1997, og legg med dette sitt reviderte forslag til rasestandard og avlsmål for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe fram for årsmøtet. ”

Rasestandard for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe

STN-rasen er i utgangspunktet eit typisk fjellfe. Tilpassa forholda i dal og fjellbygdene. Det må karakteriserast som eit mjølkeprega kombinasjonsfe.

STN-kua skal vere lita og lett. Levandevekta til vaksne kyr vil stort sett variere mellom 350 og 500 kilo. Grove og tungbygde dyr er ikkje ønskeleg. Ein legg ikkje vesentleg vekt på muskelfylde. Ein ta omsyn til at høgmjølkande kyr ofte vil bli noko tynne og skarpe, medan sinkyr ofte er i godt hald.

STN-kua er kollut.

Dyra er sidete. Dvs at gunnfargen er kvit, med farga sider, og dropler eller flekker på hode og bein. Fordelinga mellom farge og kvitt varierer sterkt fra dyr til dyr. Frå nesten heilt kvite, til heilt farga, med en kvit ål etter ryggen. Mulen, augelokka og øyrene vil alltid ha farge. Dei aller fleste dyra er svartsidete, men raudsidete er heller ikkje uvanleg. Brunsidete, gråsidete, brannsidete, botete og einsfarga dyr forekjem også, om enn meir sjeldan. Einsfarga eller botete dyr **kan** vere eit teikn på innblanding av annan rase, men treng ikkje nødvendigvis vere det.

Hovudet er lite og harmonisk med store, uttrykksfulle og livlige auge. Eit langt og tungt hovud med såkalla “brakknase” dvs ein lang og krumma naserygg er ikkje tiltalande, tunge og halvt hengande øyre likeå.

Halsen skal vere fin, med jamn overgang til manken, som går jamnt over i ryggen og lenda. Ein grov og kraftig hals er uønska. Ein legg i det heile stor vekt på ein god rygg, og ei rett overline. Særleg hos ungdyr og avlsoksar må ein vere streng med at ryggen skal vere rett. Hos eldre kyr vil ryggen gjerne bli slapp som følge av fleire drektigheiter, og skal derfor ikkje bedømmast like strengt.

Lenda bør vere brei, for å gje ein romstor buk. Krysset bør vere breidt, langt og ikkje for avsmalnande. Krysset bør vere rett eller lett hellande. Eit sterkt hellande kryss er ein feil, og heng ofte saman med dårlig beinstilling. Rasen har ofte litt toppa kryss og høgt halefeste, og dette skal ikkje bedømmast for strengt. Halerota bør ikkje vere for grov, og halen bør vere lang og fin

Mange STN- kyr har lause bøger og ein skal difor ikkje vere for streng på dette hos eldre kyr. Regelrette “kommodebein” er derimot uønska, og hos kviger og avlsoksar bør bøgene ligge godt inn til kroppen.

Brystet bør vere breidt og djupt.

Beina bør vere sterke, fine og korekt stilte, med gode og sterke klauvar. Det blir ikkje trekt for moderat krok- og kuhasa beinstilling.

Hårlaget skal vere fint, tett og glansfullt.

Bolleforma jur er den naturlege jurforma for STN-rasen. Juret bør vere mest mogleg symmetrisk, med sterke ligament. (festeband) Da beina på STN-rasen er forholdsvis korte, er det viktig at juret ikkje blir for sidt, men held seg godt oppe. Sett bakfrå ønskar ein at det skal vere eit vist skilje mellom høgre og venstre jurhalvdel. Ein rett botn på juret, tyder på at midtligamentet er svakt. Sett frå sida bør det vere ein jamn overgang mellom fram- og bakjur.

Spenane skal vere middels fine og middels lange. Ønska spenelengde vil vere frå ca 5 til 7 cm. Spenane bør vere sylinderforma, utan utvida mjølkekammer og godt plasserte. Marispener skal så lenge dei er små og utan kjertelutvikling ikkje tilleggast avgjerande vekt. Store marispener med kjertel, mellomspener og dobbeltspener er i høgaste grad uønska. Når det gjeld spenelengda skal ein elles ta omsyn til alderen på kua. Spenane vil ofta bli noko lengre på eldre kyr.

Avdråttspremiering

Dersom kyr skal dømast berre ut frå det antal kilo mjølk dei har gjeve vurdert ut i frå landsmedlet, vi ein etter avslaget for STN si meining få eit svært lite rettferdig bilet på den einskilde kua sin verkelege yteevne. Det er også eit mål for avslaget å auke feitt og proteinprosenten i mjølka, samt å auke haldbarheita til kyrne. I målet om auka haldbarheit får ein med faktorar som helse og fruktbarheit “ på kjøpet ”.

Ei premierung for avdrått må difor ta omsyn til fleire faktorar: Kua sin storleik, årsavdrått, buskapsmedel, tørstoffprosent (feitt + protein) og antal laktasjonsår.

Vi vil difor foreslå at avdråttspremieringa tek utgangspunkt i alle desse faktorane, og det kan gjerast gjennom eit poengsystem. (utfyllande retningsliner manglar foreløpig)

Levandevekt 400 kilo = 0 poeng

Kua får så +1 poeng for kvar X kilo levandevekt under dette og -1 poeng for kvar X kilo over.

Tørstoffmengde (kilo feitt + protein) Buskapsmedel (evt landsmedel) = 0 poeng
Kua får så eit antal poeng + eller - pr. X mengde ho ligg over / Under dette.

Alder/ haldbarheit

kua får X poeng pr laktasjon.

Dette vi gje ein samla poengsum som gjev eit meir rettvist bilet på kua sin avdrått, og vil favorisere små, haldbare kyr med høgt tørstoffinhald i mjølka.

Avlsmål for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe

Det er eit overordna mål å ta vare på STN-rasen som rein og ublanda rase i framtida, mest mogleg fri for innslag av andre rasar enn systerrasen Svensk Fjällras.

For å sikre det genetiske mangfaldet, og ta vare på kjende og ukjende eigenskapar, er det eit mål å ha ein brei avlsbase og bruke flest mogleg oksar i avlen.

Ingen seminoksar skal settast inn som har meir enn 6,25 % framandt blod. Som reinrasa STN blir rekna dyr som har maksimum 3,125 % framandt blod.

Sidet Trønderfe og Nordlandsfe skal vere eit overvegande mjølkeprega kombinasjonsfe, og det skal arbeidast for å utvikle STN-rasen si gode evne til å utnytte lokale ressursar som (utmarks-) beite og grovfôr.

Kua skal vere lett, sterkbygd og energisk, med ei levandevekt varierande omkring 400 kilo.

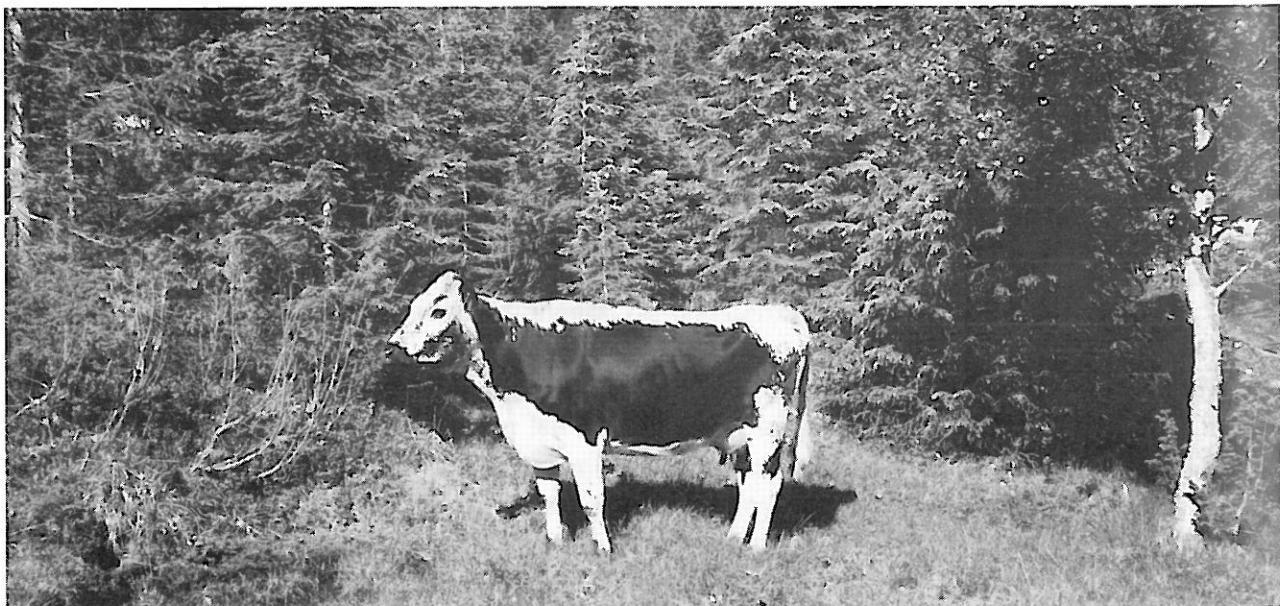
Det er eit mål å auke haldbarheita til kyrne. Inn i dette går god helse, god brunst og fruktbarheit.

Ein legg stor vekt på god jur og speneform. Spenane skal vere middels lange, 5 - 7 cm.

Den svartsidete fargen er eit godt rasemerke, og skal takast vare på. Raudsidet, brunsidet, gråsidet og brannsidet blir også godteke. Botet og einlett er i utgangspunktet uønska, men kan godtakast for genetisk særleg interessante dyr. Det er framleis eit krav at avlsoksa skal ha kvit ål, utan i særlege tilfelle. For eksempel ved genetisk særleg interessante dyr.

Det er eit mål å auke tørstoffinhaldet i mjølka, det vil seie auke både feitt og proteinprosenten.

Det skal satsas på å få dyr som har ei flat laktasjonskurve.

149 Fjelldraum hos Liv Toril Eide og Bjørn Huseklepp, Kvikne. På utmarksbeite, sommaren 1996.

* RESTESALG *

Vi er i ferd med å selge ut det gamle lagret av T-skjorter og gensere med motiv av STN-kua og "Hyttklokka på Røros". Skjortene og gensrene er kvite, og motivet er trykt i svart på brystet av plagga. Det er god kvalitet både på skjortene og på gensrene. En del størrelser har gått ut, og det er derfor best om du ringer inn din bestilling. Vi har mange plagg i barnestørrelser igjen. Vi har også igjen av de emaljerte STN-pinsene med samme motiv som på skjortene.

Postkortene under er også å få !

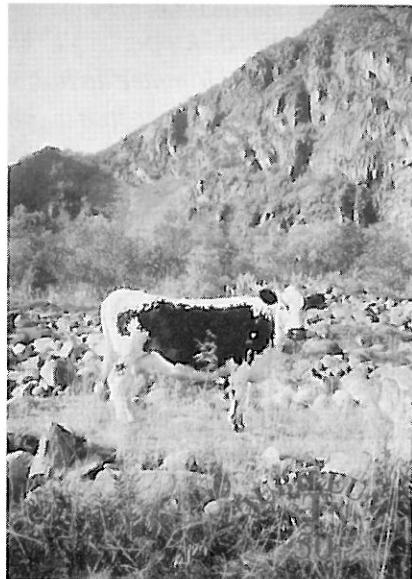
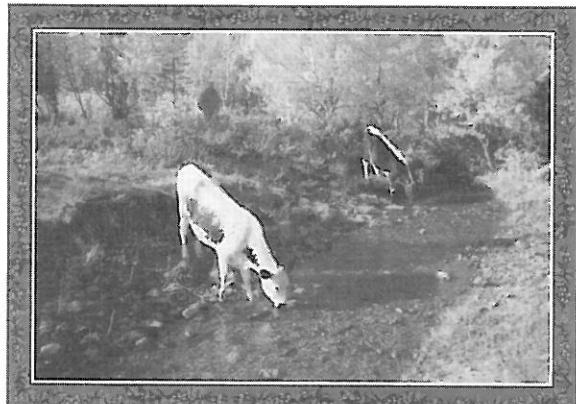
Priser: (Porto kommer i tillegg)

T -skjorter , barnestørrelser: 30,-
Pologenser, alle str. (-XL) : 60,-

STN-Pin: 10,-

Postkort:

Store (15 x 21 cm) : 8,- / stk
Små: (10 x 15 cm) : 4,- / stk

Bestilling:

Odd Rossing, 7633 FROSTA
Tlf: 74 80 78 35 Faks: 74 80 70 01

NYTTÅRSHILSEN FRA BRØNNØYSUND

Da vi kjøpte gården Horn Lille i Brønnøy kommune høsten -93, hadde vi bare såvidt sett ei STN-ku. Vi hadde jobba hos en bonde i Nord-Trøndelag som hadde hatt to STN-kyr, og dermed fikk tilsendt STN-Bladet. Han hadde ikke så god erfaring med de to kyrne sine, og fikk dem sendt på slakteriet, men vi hadde lest bladet og blitt interessert i rasen. Vi fikk også komme på besøk til Ivar Hammer i Stjørdal, og han hadde da en fin besetning. Etter hvert som vi leste og forhørte oss om STN-rasen, bestemte vi oss for at når vi fikk en gård for oss sjøl, skulle vi satse på STN.

Da kontrakten på gården var underskrevet, begynte arbeidet med å få tak i nok dyr til å starte med en STN-besetning. Det var ikke enkelt, for ventelistene var lange på den tiden. Men vi var raske til å bestemme oss når vi ble tilbudt dyr, og tok rubb og stubb. Livdyrformidleren ringte oss straks han hadde noe, og vi tok det!

Da vi flyttet til Brønnøysund, hadde vi med oss to kviger fra Bjarne Moen, ei ku og ei kvige fra Finn Moen Solstad i Surnadal og tre kyr, ei kvige og en kukalv fra Vallerstrand Gård i Bjugn. Vi kjøpte oss to NRF-kviger for å få enda litt mere melk, men de ble solgt igjen uthåpet våren da vi trengte mer plass for flere STN-dyr som vi fikk mulighet til å kjøpe. Vi kjøpte hele besetningen til Ivar Hammer da han sluttet med kyr på nyåret -94, og storparten av besetningen til Paul Lindvåg i Halsa da han avviklet i mai - 94. Dette ble naturligvis flere dyr enn vi hadde plass til, men vi hadde kommet i kontakt med flere bønder her oppe som var interessert i STN-dyr, og godt og vel halvparten av dyrene som kom nordover ble fordelt på disse bøndene

Vi fikk høre at alle må regne med litt problemer i innkjøringsfasen, og det har vi sammen fått samme! Det første året fikk vi 12 kalver. 11 oksekalver og en kukalv. Til alt overmål døde kukalven etter et par uker. Dette lovet ikke godt

for rekrutteringen, og var selvfølgelig nokså deprimerende. I tillegg mistet vi en del kalver. To kyr kasta kalven en måned for tidlig, og fire kalver døde rett etter fødselen eller etter en tid. Det viste seg at vi hadde fått med oss en BVD-kroniker nordover med alle disse dyra, og den smitten har vi siden slitt med å bli kvitt. Vi har fått en ny kroniker hvert år.

Men folk har trøstet oss med at det kommer til å gå bedre etter hvert, og nå ser det ut til å gå rette veien. 1996 var et godt år for oss. For andre år på rad har vi fått flere kukalver enn oksekalver, og vi har ikke mistet en eneste kalv, verken før, under eller etter kalving. I tillegg vokser de bedre og holder seg friskere etter at vi begynte å ha kalvene sammen med ei ammeku eller to. Vi forsøkte oss med egen okse i år, og det var meget vellykket. Stambokførte 9143 Ferdinand gjorde en kjempejobb, og 13 av 14 dyr han var sammen med i sommer, er drektige. Den fjortende viste seg å være for sent utviklet, og det er den eneste kviga vi har som er så mye som halvt NRF! BVD'en ser det også ut til at vi er kvitt. Bank i bordet!

1997 blir et spennende år, da vi nå har 28 hunndyr i fjøset. I tillegg til de 11 kyrne er det 10 kviger som skal kalve, så vi har håp om å fylle melkekveten for første gang. Det vil naturligvis bli noe overskudd av kalver, så vi håper å kunne selge noen etter hvert. Etter et ganske omfattende detektivarbeid i 1996, har det lyktes oss å finne avstammingen til nesten alle dyra våre også. Vel og merke med god hjelp av Atle Meås.

Som dere forstår går vi 1997 i møte med friskt mot, og vi vil benytte anledningene til å ønske alle STN-entusiaster, kjente og ukjente, et riktig velsignet nytt år!

Hilsen Bitten og Edy Pigato

PS: Skulle noen av dere være på disse kanter, er dere hjertelig velkommen innom!

*Den stambokførte gardsoksen 9143 Ferdinand fødd: 14.02. 1994
På beite hos Bitten og Edy Pigato i Brønnøysund, sommaren 1996.
Far til Ferdinand er 9080 Solmann, og morslekta stammer fra
Haldis Alida Mykløy på Nerskogen i Rennebu i Sør-Trøndelag*

Oksekalv til salgs

Vi har en vakker oksekalv som kan bli et godt avlsokseemne. Han er født 30.11.96 og heter "Sofus". Han er helt hvit, med røde ører, har 6,1 % innslag av fremmed blod, er selfølgelig BVD-testet og har følgende avstamming:

Far: 9143 Ferdinand (se ovenfor)
Farfar: 9080 Solmann
Farmor: 9 Fjellros
Farmors far: 9057 Arik

Mor: 31 Solei
Morfar: 9062 Myran
Mormor: 91 Soløy
Mormors far: 9024 Langen

OBS ! Vi vil også gjerne kjøpe dyr som kan bli ny avlsokse hos oss.
Både nyfødte og årsgamle er av interesse.

Ring Bitten og Edy Pigato, Brønnøysund. Tlf: 75 02 52 06

NYTT FRA STYRET

Her følger et kort sammendrag av en del saker som styret i avslaget hadde opp til behandling på siste styremøte. Dette er ikke en utskrift av møteprotokollen, bare en presentasjon av enkelte aktuelle saker.

Styremøte ble holdt på Øyer Gjestegård i Øyer, 15.januar 1997 klokka 12.00.

Tilstede var: Leif Gjessing, Grete Løvaas, Oddvar Dahl, Odd Roar Stenby og Amund Wormstrand. Atle Meås var innkalt til sak 2 og 3.

I

Årsmøtet 1997. Det ble avklart en del praktiske ting angående årsmøtet på Kvikne Fjellhotell i mars. Leif Gjessing tar seg av påmeldinger og kontakt med hotellet. Det kan bli snakk om å leie minibuss fra Oppdal eller Tynset, dersom mange kommer med tog.

II

Det ferdige forslaget til rasestandard og avlsmål ble grundig gjennomgått. Forslaget blir med små endringer lagt fram for årsmøtet for godkjenning.

III

Atle Meås har informert styret om at han på dagens vilkår ikke har mulighet for å fortsette som redaktør av STN-bladet. Han har søkt styret om det ikke kan opprettes en lønnet stilling som redaktør, eventuelt kombinert med andre oppgaver for avslaget.

Det ble vedtatt å tilby Atle Meås 30% stilling som kombinert sekretær for avslaget og redaktør for STN-Bladet. Stillingen plasseres i lønnstrinn 16 etter statens regulativ. Det vil bli utarbeidet instruks for stillingen, og omfang og stillings % vil bli tatt opp til ny vurdering etter et år.

IV

Det har ved et par anledninger vært diskutert med flere av avslagene for de gamle storferasene om en burde søke kontantstøtte for å drive med disse rasene. Styret i avslaget synes at dette er en svært vanskelig sak, da vi mener at STN-kua er et godt økonomisk alternativ til andre feraser, og ikke burde behøve "spesialtilskudd." Vi velger derfor ikke å gå videre med denne saken nå.

V

Det var kommet et forslag til omstrukturering av foreningen Norsk Bufa. Forslaget gikk ut på at Norsk Bufa kan omorganiseres til et felles forum/ samarbeidsorgan for avslagene for de gamle husdyrrasene, med et styre bestående av valgte representanter fra hvert av avslagene. En slik organisasjon kan arbeide med problemer av felles interesse, og med felles presentasjon og markedsføring.

Det foreslås at fellesforumets finansiering ordnes ved at avlsorganisasjonene betaler en kontingent pr.medlem.

Avslaget vil foreløpig ikke binde seg til noe, men er positive til å ta et møte om dette med de andre avlsorganisasjonene og Norsk Bufa.

VI

Det ble orientert om hvor langt "Sverige-prosjektet" har kommet. De 6 oksekalvene avslaget foreløpig har kjøpt inn, kom til landet 14.november, og står nå i karantene i Solør. De første prøvene er tatt, og alt ser ok ut. Moms og toll for de 6 kalvene kom på omlag 14.000 kroner. Kalvene blir ferdige i karantenen i april, og blir da satt inn på NRF sin testingsstasjon i Øyer. Det kan bli et par oksekalver til fra Sverige i denne omgang.

VII

Det hadde kommet inn to oksetilbud denne gangen. Det første ble avslått på grunn av noe lav avdrått på oksemora.

Et tilbud fra Jostein Brenden og Grete Løvaas ble godkjent. Kalven er hvit med røde ører og dropler, og har denne avstamminga: 9066 - 9055 - 2 viger - 21 Liston - 9030 - 9000.

Morstammen er D-lina fra Rune Boström i Lövånger i Sverige. Kalven har ca 4 % vestfinsk blod, ellers reinrasa avstamming. Mora, 150 Kvitlin, er ei lita kvit ku med svarte ører. Ho har et godt jur, og er den høgstytende av Grete og Josteins STN-kyr.

VIII

Anne Berit Skjerve går på NLH, og vil i løpet av våren skrive en oppgave om STN og STN-avlen. Innnavlgrad blant seminoksene og det svensk/norske gruppeavlssystemet kan være av de tingene hun vil se nærmere på i sin oppgave. Vi vil helt sikkert få høre mer om denne oppgaven i senere nr av STN-Bladet.

IX

Det har oppstått visse problemer med to av oksekalvene som styret har vedtatt skal kjøpes inn. Dette gjelder oksen etter 9007 Lano og oksen etter 9010 Øst-Tor, begge innkjøpt fra Amund og Elisabeth Wormstrand. De er tatt blodprøve av for avstammingskontroll. Laboratoriet har så langt imidlertid ikke kunnet fastslå farskapet 100% sikkert. Det har også tidligere vært problemer med dette når det gjelder okser etter de eldre, langtidslagra oksene våre. Det vil derfor nå bli gjort en DNA-test av disse oksene, sammenlignet med sæden til deres fedre. Resultatet, og eventuelt hva avlslaget skal gjøre med denne saken vil bli diskutert på årsmøtet. Det ble vedtatt å sette de to kalvene inn på testingsstasjonen til vi får vite et sikrere resultat.

X

Styrets sammensetning har endret seg mye i løpet av de siste årene. Det er stor geografisk spredning på representantene, noe som medfører mer reising for å komme på styremøtene. Det ble vedtatt at nødvendig overnatting natten før og evt. etter styremøter kan dekkes av avlslaget, dersom dette avtales for hver gang, på det foregående styremøtet.

XI

Avlslagets kopimaskin har kollapset, og sekretæren har innhentet et godt tilbud på ny maskin. I og med at det kanskje blir skifte av sekretær med det første, og det i den nye stillingen også vil være behov for mer utstyr, bl.a datamaskin, ble det besluttet å vente med kopimaskinen, for om mulig å få til et samordnet innkjøp til god pris.

XII

Styret omgjorde et tidligere fattet vedtak om å ikke dekke fastutgifter til livdyrformidlers telefon. Odd Rossing har fått instalert egen telefonlinje som han bruker i livdyrformidlingen. Han får da en grei og oversiktlig regning som kun går på avlslaget, og styret vil derfor dekke fastavgiften til denne telefonlinjen.

XIII

Styret besøkte NRF sin testingsstasjon på Øyer, og så på de tre STN-oksene som for tiden befinner seg der. To av oksene kunne ha bedre eksteriør, men var fremdeles ganske unge, og det blir spennende å se hvordan de utvikler seg videre.

Fint jur på 278 Sessa hos Karl Gustav Hedling. Sessa er mor til en av oksekalvene som avlslaget har importert fra Sverige. Se side 26.

Til Nord-Norge sommeren 1996

I slutten av juni var vi klare for en ny tur til Nord-Norge for å besøke gårdbrukere som har inseminert med STN-okser. Det var da to år siden sist vi tok denne turen, og vi var spente på hvordan utviklingen hadde vært for rasen på disse åra. I følge medlemslistene så var det i alle fall stor økning i antall brukere av STN-sæd i de tre nordligste fylkene våre på disse to åra. På grunn av den store økningen i antall brukere valgte vi denne gangen å ta for oss de brukerene som bodde nord for Fauske.

Vårt første besøk var hos Eli Opsahl på Kjerringøy. Ute på beite hadde hun kviga Rosita (oppkalt etter en viss livdyrformidler!) etter 9019 Femund. Denne hadde hun kjøpt i 1995 fra Grethe og Georg Hopstad i Brandsfjord. Mor til Rosita var ei ku som Grethe og Georg importerte fra Elna Aronson i Tandsbyn i Sverige. Denne kua kom fra Elnas gamle G-linje som faktisk kan følges i stambøkene tilbake til 1906. På grunn av ferjene ble det bare en kort visitt hos Eli.

Dagen etter besøkte vi flere brukere i Fauskeområdet, og fikk mellom andre en prat med Jostein Stige. Dyra til Jostein ble både filmet og fotografert. Fra Fauske gikk ferden til Steigen hvor vi besøkte Harriet og Harald Hansen. De hadde kjøpt en oksekalv av Vefsn Landbrukskole i 1995, og denne hadde vokst seg både stor og fin. Den var stambokført som 9127 Vefsn og var etter 9020 Jowi. Mor til oksen var 996

Staslin som fikk 1.premie i Hattfjelldal i 1995. Staslin er for øvrig ei datterdatter etter 6 Litaros hos Elisabeth og Amund Wormstrand, som du kan lese mer om på side 5 i dette STN-Bladet. Harriet og Harald hadde også 12 kviger som var 50% STN.

Gunnhild Hansen i Bogøy hadde kjøpt en ku som oprinnelig stammer fra Vannersund Gard i Bjugn. Den gikk som ammeku, men etter at kalven hadde tatt sitt, ble det enda 15 - 16 liter igjen til husbehov. Kua var fin, men spenene var alt for store.

Vi kjørte videre til Lofoten, og den påfølgende dagen besøkte vi flere som hadde STN-krysingsdyr, før vi om ettermiddagen tok ferja over til Brettesnes for å hilse på Ulla Mikkelsen og Helge Ørbek. Vi kom dit noe forsinket, og ble godt mottatt. Vi hadde jo hørt mye om Nordlandskyrne på Brettesnes og ble ikke skuffet. Blålin, Kveldssol, Snehvít, Dagros og Vårvind var alle trivelige dyr. Relativt små dyr, med bra jur og spener. Dessverre så døde gamle Blålin bare få dager etter at vi hadde vært der. Hun hadde ikke vært i form dette året, og fikk en dødfødt kalv på vårsiden. Det viste deg at hun hadde en svulst ved hjertet. Det kan ha vært noe gammelt kvasst som tok til å røre på seg igjen. Verken Ulla eller Helge visste hvor gammel Blålin var. Dermed er det bare Dagros igjen av de gamle Nordlandskyrne på Brettesnes.

Vi skulle så gjerne ha besøkt flere i Lofoten, men da det var problemer med ferjene og fare for

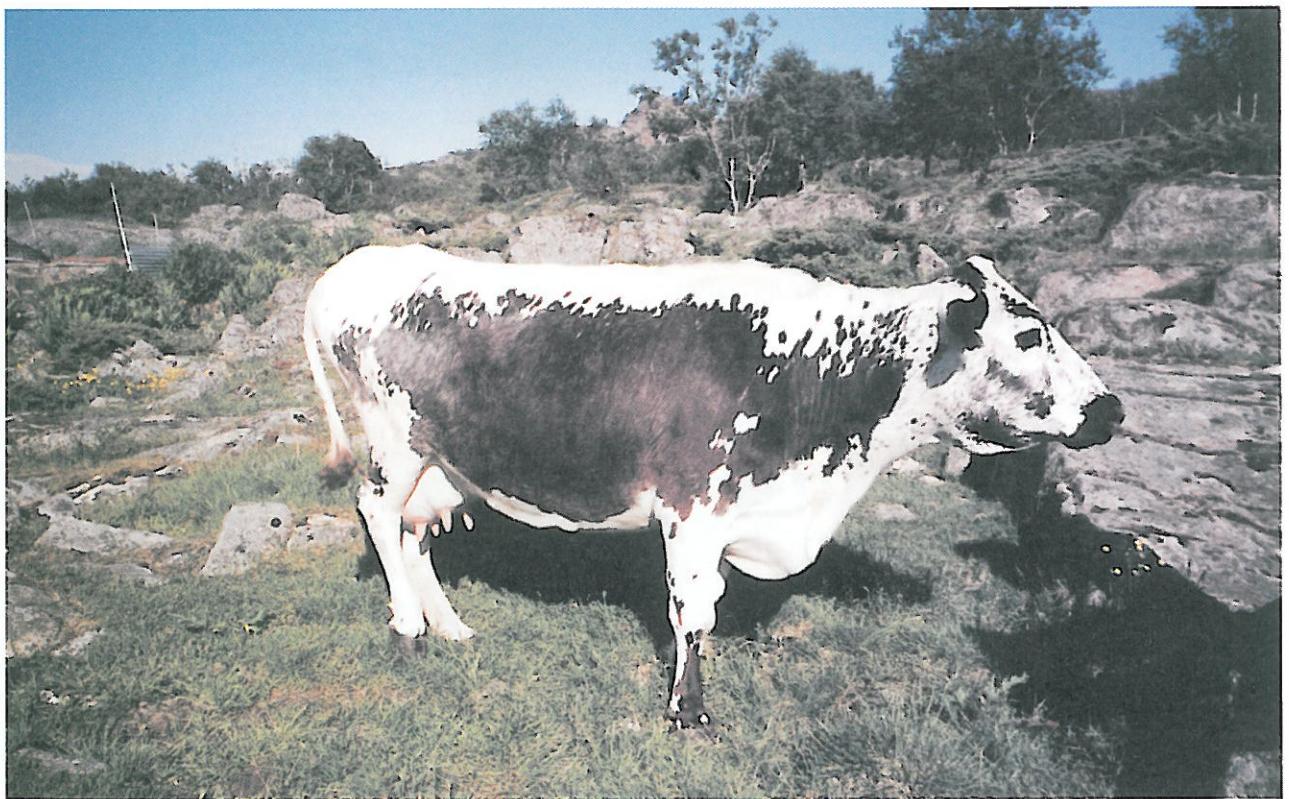
streik, valgte vi å kjøre til Stokmarknes. Hos Per og Liv Fjæravoll fikk vi se ei ku og ei kvige som kom fra gardenes gamle STN-stamme. Riktignok var det på 70-tallet brukt NRF-okser i et par generasjoner, men det er ikke så mange STN-kyr i Nord-Norge som kan følge sin morstamme tilbake til Nordlandsfeet slik disse dyra hos Fjæravoll kan. Det aller meste av storfe i Nord-Norge i dag stammer fra NRF-dyr innkjøpt sørfra. Det gamle Nordlandsefet er det lite og ingenting igjen av.

I Bogen besøkte vi Jermun Lanes og han hadde ei nærmest renraset ku og en kukalv som burde vært gransket nærmere. Noe for Atle? Samme kveld ankom vi Lapphaugen der vi skulle overnatte i to netter. Dagen etter besøkte vi flere brukere i området Harstad - Evenskjær og Hol i Tjelsund. Viggo og Sigurd Hansen i Hol hadde bygd ut fjøset med båsplasser for Nordlandsfe, da de ville satse på denne rasen. Den påfølgende dagen hadde vi Senja som mål, med flere besøk underveis. Første stopp var hos Lars Nilssen i Tennevold. Ingen reaksjon når jeg ramlet på ytterdøra. Jeg satte et STN-Blad i fjøsdøra og kjørte videre til Vidar Løkse i Sjøvegan. Han hadde 5 halvblods kukalver. Vi besøkte også flere andre brukere i Sjøvegan og Brøstabotn. Dag A. Solbakk på Dyrøy syntes det var trivelig at det kom noen en kunne prate Nordlandsku med.

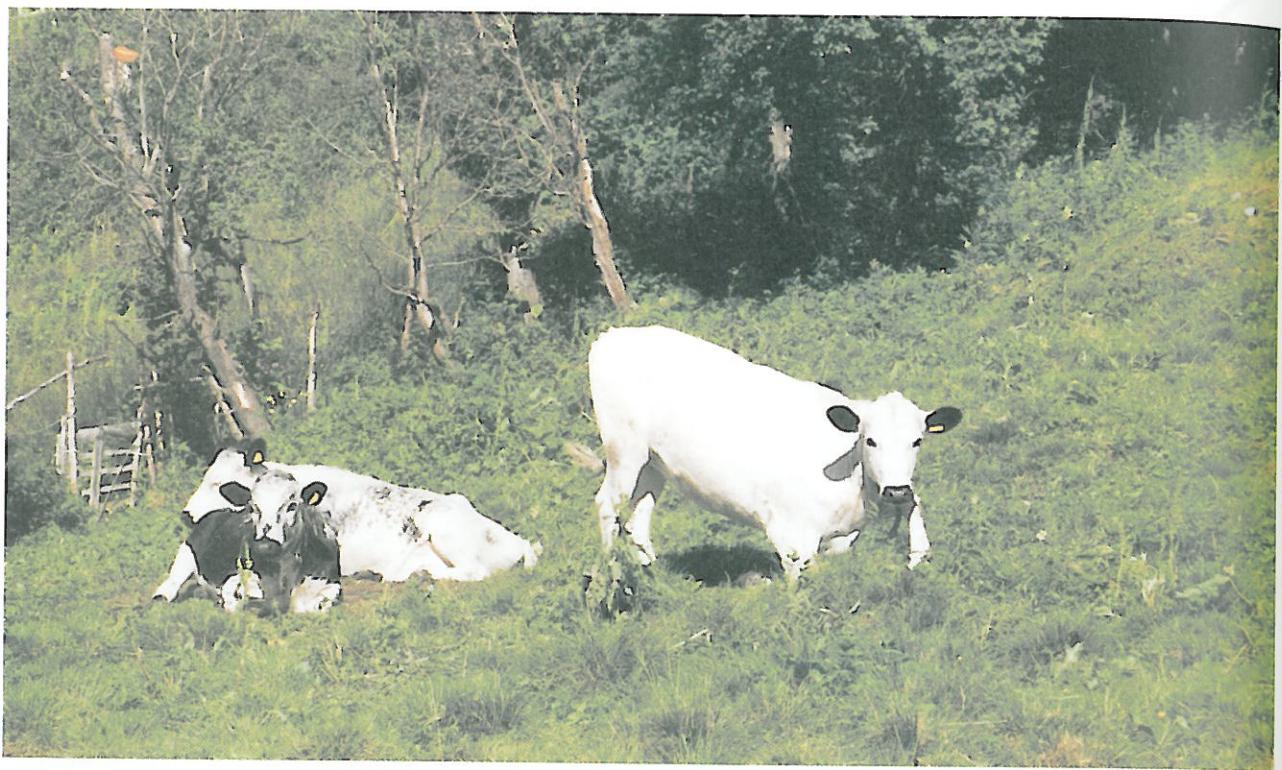
Senja var neste stopp for overnatting. Etter endt gjerning på Senja, satte vi kursen mot

Husbehovskua "Alexandra" med kalv. Hos Gunnhild Hansen i Bogøy.

Gamle "Blålin" på Brettesnes. En verdig representant for det gamle Nordlandsfeet.

*Kviger hos Reidun og Bjørn Inge Mo i Samuelsberg.
Kvigene er innkjøpt fra Martin Brattbakk på Oppdal.*

*“Filippa” hos May Daljord, Sortland. Kua er født hos Robert Nilsson i Boden i Sverige.
Far er I Holar 6550 født: 13.10. 1966. I Holar er også farfar til “superoksen” 9049 Maro.*

Dividalen i Indre Troms. Underveis ble det flere besøk, blant andre hos Oddbjørg Sandeggen i Bakkehaug. Hun hadde ei STN-ku på beite og da jeg skulle smyge meg under strømtråden for å fotografere kua, fikk jeg et støt så kraftig at jeg ble liggende å kave på ryggen på bakken. Ja, ja så er man da til underholdning for sine medmennesker! Etter overnatting i Dividalen med påfølgende gårdsbesøk, besøkte vi Steinar Hansen i Laksvatn. Det er nå en del år siden han tok til å inseminere med STN og har kommet ganske langt med avlen. 5 kyr og ei kvige hadde han på beite. Tre av disse var riktig bra dyr. Steinar håpet at det ikke ble så lenge før vi tok en tur igjen. Dette var også det siste besøket i Troms på nordtur, og neste destinasjon var Elvebakken gård i Lebesby hos Wirkola og Jensen. Her er det samdrift, og for en del år siden kjøpte de inn 4 kukalver og en oksekalv som nå er grunnstammen til den flotte besetningen med STN-dyr de har nå. Elvebakken gård er absolutt et besøk verd. I Fjøset sto også oksen "Solmunn" som nå etter at den hadde gjort sin gjerning skulle leveres til slakt. En flott okse etter 9064 Moen. Mor til Solmunn var Ivelin hos Lars Nilssen i Tennevold, en besetning vi kommer nærmere tilbake til. Geir Wirkola fortalte at de hadde oksen ute sammen med kyrne en tid i juli og august, slik at de fikk konsentrert vårkalving. Etter overnatting hos Geir, gikk turen til Tana-området etter først å ha vært på Finnmark Jordbrukskole. Der hadde de ikke noen STN nå, men det skulle snart bli igjen.

Fra Tana dro vi til Passvikdalen. Terje Våga hadde en STN-kvige som skulle insemineres. Hos hans far Arthur fikk vi en hyggelig prat om oksen 6243 Bull Torvalla som kom til dalen fra Sverige høsten 1945. Denne kan du lese mer om på side 24 i dette bladet.

Dagen etter startet vi på heimturen over Finnmarksvidda, og besøkte Nils Varsi i Sirma. Han hadde nå to kyr med STN-blod, og fler skulle det bli etter hvert. På kvelden kom vi til Reidun og Bjørn Inge Mo i Samuelsberg. Høsten 1995 kjøpte de tre kviger fra Røros. Av disse kom to fra Olga og Erling på Korssjøen. De var meget fornøyd med dyra, og skulle etter hvert gå helt over på STN. Når dette skrives har de kjøpt inn ytterligere tre kviger. Denne gangen fra Martin Brattbakk på Oppdal. Det skal virkelig bli interessant å følge denne buskapen videre.

Neste dag kom vi tilbake til Lars Nilssen som vi også var innom på tur nordover. Denne gangen var det folk heime! Dette er en spennende besetning. De fleste dyra kommer fra besetningen til Petter Klæboe i Liland, en besetning som er tuftet på det gamle Nordlandsfeet. Klæboe var med i husdyrkontrollen, men brukte egne okser. Vi vet derfor ikke noe om hvor reinrasa disse dyra er, men flere av kyrne var typiske og flotte dyr. Vi kan jo nevne gamle 90 Toppsy, født 10.10.1977. Hun var altså 19 år, og melket fortsatt bra. 91 Ivelin, mor til den nevnte oksen hos Geir Wirkola var født i 1982, og altså "bare" 14 år. Dessverre hadde ikke disse to gammelkyrne blitt

drektige dette siste året, og ville nok bli levert til slakt til høsten. Nilssen hadde en okse etter Toppsy og 9052 Bjarte som han tenkte å bruke en del selv. Synd at det ikke finnes opplysninger om avstamminga til disse kyrne, for det er tydelig at de har en stor del ekte Nordlandsblod i seg.

Sent samme kveld kom vi til May Daljord i Sortland. Vi fikk se hennes lille, men flotte besetning. Hun hadde tre kyr på båsen, to drektige kviger, og noen yngre ungdyr. Hun importerte noen dyr fra Robert Nilsson i Sverige, deriblant oksen 9125 Driving, som hun nå hadde brukt i to år.

Dette var det siste besøket vårt på denne turen, og nå er det å håpe at antallet STN-dyr vil fortsette å øke. På disse to åra siden sist vi var nordover, har antallet dyr med STN-blod økt med ca 150%, og det viser at interessen for Nordlandskua er stor. Vi vil til slutt takke alle vi besøkte for den enestående gjestfrie mottakelsen vi fikk! En liten bønn har vi imidlertid til mange STN-brukere i Nord-Norge; meld dere inn i husdyrkontrollen så snart som mulig. Det hadde vært bra for avlen av Nordlandskua i framtida!

Oddny og Odd - 1996

Fjällrase-okser til Finnmark i 1945

Mot slutten av 2.verdenskrig, da tyskerne trakk seg tilbake fra Finnmark for å komme unna de russiske styrkene, brendte de alle hus etter seg, evakuerte folk og slaktet omrent alt av storfe og andre husdyr. Da krigens endelig var slutt, og folket i Finnmark reiste hjem for å starte gjenoppbygginga av sine gårder og grender, var mangelen på storfe svært stor og merkbar. Høsten 1945 og våren 1945 anskaffet Finnmarksstyret i Harstad 29 Fjällraseokser og hele 1800 kyr av fjällras til det nedbrendte Finnmark. Jeg har forsøkt å samle en del opplysninger om disse dyra som kom til Finnmark, men det har ikke vært så enkelt. Man har jo full forståelse for at folket der nord hadde annet å tenke på de første åra etter krigen enn å ta vare på notater om- og ta bilder av oksene de brukte. Men noen okser finnes det litt opplysninger om, og jeg tar med litt av dette her:

Jarfjord Feavslag i Sør-Varanger fikk en okse kalt **“Per Albin”** Han ble stambokført med nr **6212** i stambok for Sidet Trønderfe og Nordlandsfe, og var født 9. mai 1943 hos Nils Nilsson, Dille i Ås i Sverige. Oksen var hvit med svarte ører. Ellen Must i Kirkenes forteller om oksen: *“Den ble kalt for svenskosen i det daglige, og den var trivelig og godlynt. Kyrne etter den ble også godlynte, lettmelket og både snille og friske. At de i tillegg var lettfødde kom godt med, da det var lite fôr. Særlig kraftfôr var det vanskelig å skaffe.”*

6231 Tärning Født 18. oktober 1943 hos A. Grenholm, Dvärsät, kom til Snefjord i Måsøy. Oksen var svartsidet, og ble slakta i 1948. Slaktevekta var 279 kilo. Farfar til Tärning var oksen Tyrus 220 som var født hos Magnus Engzelius på Røros, og som ble eksportert til Sverige og ble en berømt stamokse der borte. Det var mange av oksene som kom til Finnmark fra Sverige som var etterkommere etter okser som var blitt eksportert fra Norge til Sverige. Dette er et godt eksempel på den utvekslingen av avlsdyr som alltid har pågått mellom de to søsterrasene STN og Svensk Fjällras. Se også side 23 i “Fjällkon”. Om oksen Tärning forteller Arthur Andersen i Snefjord dette: *“Oksen sto oppstallet hos min mor i 1946, og ble deretter flyttet til Gunnar Olsens fjøs. Grunnen til at den ble slaktet var vistnok at den ble mannevond. Mens den sto på fjøset hos min mor, ble den også brukt som trekkyr, for på den tid fantes det ingen hester i Snefjord. Vi skulle flytte et provisorisk fjøs en 200 - 300 meters veg, og oksen dro det etter seg på to lange stokker! Den var litt av en luring, for når den ikke orket mer, så la den seg ned og agerte død. Første gangen ble jeg helt vettskremt. Slik kunne den ligge og bare vise det hvite i øynene, for så å sprette opp og vere klar for videre kjøring. Så lenge vi hadde den var den meget snill og godlynt. Som avlsokse gjorde den også godt arbeid, og den etterlot seg mange gode avkom. ”*

6243 Bull Torvalla Født 14. mars 1944 hos Manne Abrahamsson i Torvalla nær Östersund ble 30.september 1945 stasjonert i Langvann feavslag i Sør-Varanger. Jeg besøkte i sommer Arthur Våga i Svanvik, og han hadde tatt vare på feavslagets gamle protokoll. Den fikk jeg se, og noterte følgende: Bull Torvall ble utstilt i august 1947 og fikk 2. Premie. Okseholderen

hadde lite fôr til den og oksen ble føret med 6,25 kilo høy pr dag, og kraftfôr i den utstrekning dette kunne skaffes.

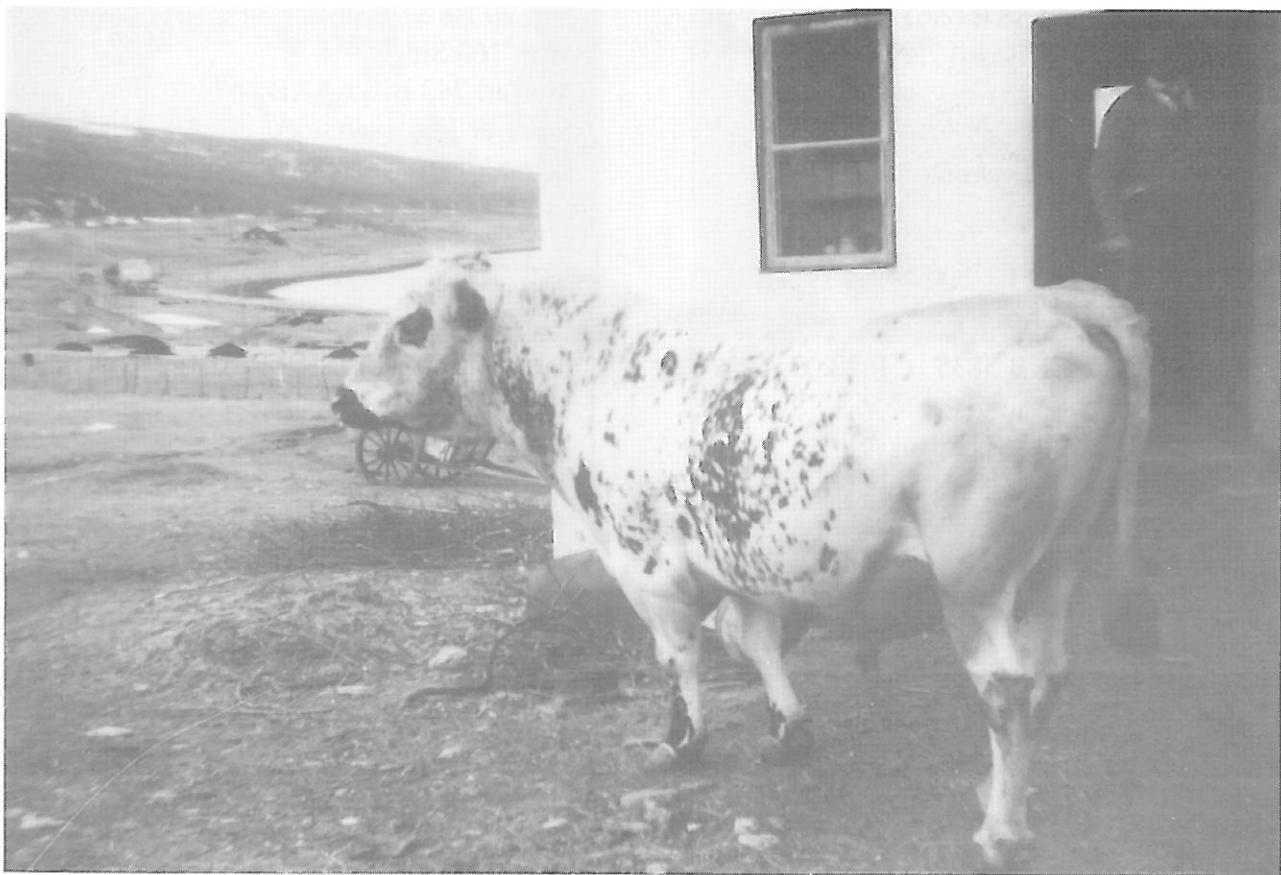
"4. mai 1947: Vansklig fôrsituasjon. Okseholderen lar medlemmene få dyrke 10 mål jord til dyrking av fôr til oksen. Statsbidraget dekker nydyrkingsa." Bull Torvalla var en okse som ble meget brukt. Enkelte måtte ta hele dagen til hjelp for å komme fram og tilbake for å bruke oksen til sine kyr. Ja, liketil fra Finnland kom folk med kyr til oksen.

6310 Ässe er den eneste av oksene vi så langt har funnet fotografi av. Ässe var født 14. mai 1944 hos Erik Persson i Lit. Den kom til Lebesby og ble plassert på Hilmar Lebesbyes gård, "Rolighet".

Det var en meget godlynt og dyktig okse, noe som medførte at den fikk virke i Lebesby i hele 14 år. Ässe gav gode avkom, med god slaktevekt og bra avdrått.

Dessverre finnes det i dag ikke dyr som kan påvises å nedstamme fra denne store importen av Fjällrasedyr til Finnmark etter krigen. Finnmark ble uttatt som "prøvefylke" da man begynte å eksperimentere med dypfosset sæd i kunstig sædoverføring i første halvdel av 1960 tallet. Dette førte til en rask og massiv overgang til NRF, og det som finnes av STN-dyr i Finnmark i dag, er pånytt dyr som er innkrysset eller innkjøpt fra lenger sør i landet.

Odd - 96

6310 Ässe Frå Erik Persson, Lit, Sverige virket som stamokse i Lebesby Feavlslag i 14 år ! Farfarsfar og Farmorsfar til Ässe var den kjente Hösthon SKB 38 som ble solgt til Sverige fra besetningen til Magnus Engzelius på Røros. Dette kan du lese mer om på side 23 i "Fjällkon".

Fjällras-kalvar til Noreg

Eit av dei konkrete samarbeidsprosjekta mellom svensk Fjällrasavel og Avlslaget for STN vart oppstarta hausten 1995. Det var før Svensk Fjällrasavel var danna, men dei som Avlslaget for STN hadde kontakt med i SKB-Föreningen den gongen, arbeider i dag i Svensk Fjällrasavel. Prosjektet går ut på at eit antal gode Fjällraskyr med rein avstamming har vorte inseminert med eldre langtidslagra Fjällraseoksar. Fleire av desse oksane har innslag av norsk blod. Dei oksekavane som dette resulterer i blir importert til Noreg og sett inn i semin her. Svensk Fjällrasavel kan seinare importere säd av dei av desse oksane dei måtte ønske. Bakgrunnen for prosjektet er generelle importrestriksjonar på säd, samt at oksar som

blir sett inn til sædtapping av Svensk Fjällrasavel ikkje kan importerast til Noreg fordi tappinga ikkje foregår på EØS/ EU -godkjent sædstasjon.

Import av levande kalvar er derimot ein nokså kurant sak, og den første puljen med 6 oksekalvar kom til Noreg like før jul, og står no i karantene, før dei seinare vil bli sett inn på seminstasjon her i landet. Dersom alt går etter plana vil det kome ein mindre pulje i tillegg til desse 6 i løpet av nærmeste framtid. Vi tek her med ein kort presentasjon av dei kalvane som kom inn i første pulje. Kalv nr 1 - 3 er fødd hos Mårten Dahlberg i Bjärtrå, medan kalv nr 4 - 6 er fødd hos Karl Gustav Hedling i Orsa.

Kalv nr 1:

Fødd: 05.08. 1996
Far: 127 Snö-Solo SKB 6561 F: 19.09.1966
Mor: 169 Saga (mor til 225 Silva)
Morfar: 115 Osten (Gardsokse)
Mora er lita, svartsidet/ kruset, har eit godt jur, og har i middel for 3 år mjølka:
6342 - 4,1 - 3,4

Kalv nr 4:

Fødd: 21.08. 1996
Far: 29 Ise SKB 6617 F: 24.12.1969
Mor: 163 Sippa
Morfar: 743 Bisko SKB 76743
Mora er lita, svartsidet/ droplet. Godt jur.
Lause bøger. 6 år: 5872 - 3,9 - 3,6

Kalv nr 2:

Fødd: 27.09. 1996
Far: 14 Gredor SKB 5835 F: 22.03. 1959
Mor: 98 Noppa
Morfar: 131 Drim (Gardsokse)
Mora lita, kvit med svarte øyrer. Godt jur, korte spenar.
6,5 år: 6398 - 4,3 - 3,4

Kalv nr 5:

Fødd: 02.09. 1996
Far: 127 Snö- Solo SKB 6561 F: 19.09.1966
Mor: 278 Sessa
Morfar: 156 Zonat SKB 6681
Mora er ei 2. kalvsku med lovande produksjon. Kvitt med svarte øyrer. Svært godt jur.

Kalv nr 3:

Fødd: 01.10. 1996
Far: 6769 Delta F:
Mor: 225 Silva
Morfar: 161 Smille SKB 6673
Mora er ei kvige med svært lovande produksjon. Småkrusset, svarte øyre. Godt jur. 6769 Delta er soneson til 8197 Jo Sing.
STN-BL. 3-96

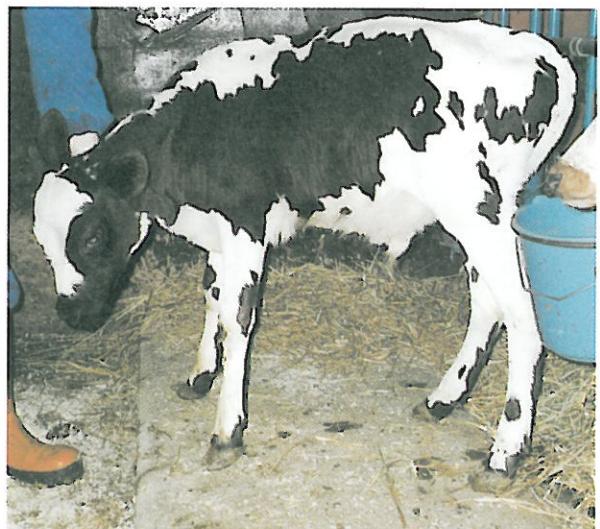
Kalv nr 6:

Fødd: 06.10. 1996
Far: 715 Rito 76715 F: 24.04.1973
Mor: 94 Sippa (mor til 163 Sippa)
Morfar: 717 Kare SKB 76717
Mora er nokså stor. Kvitt med svarte øyrer og dropler. Godt jur og gode spenar. 9,5 års middel: 5910 - 4,4 - 3,7
Bilde i STN-B 2 -96

Kalv nr 1.

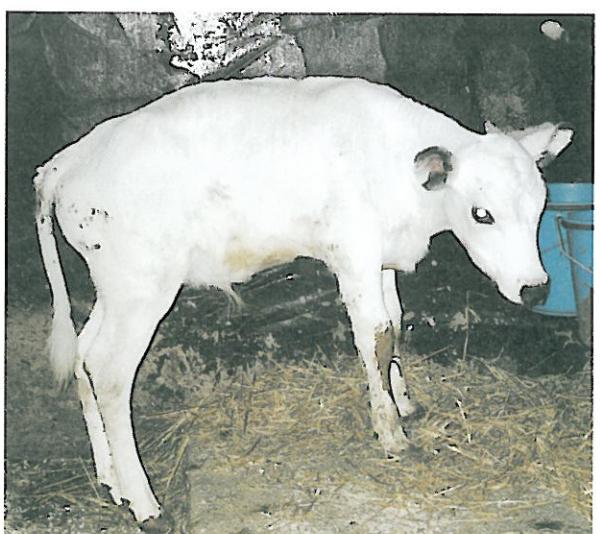
Kalv nr 4.

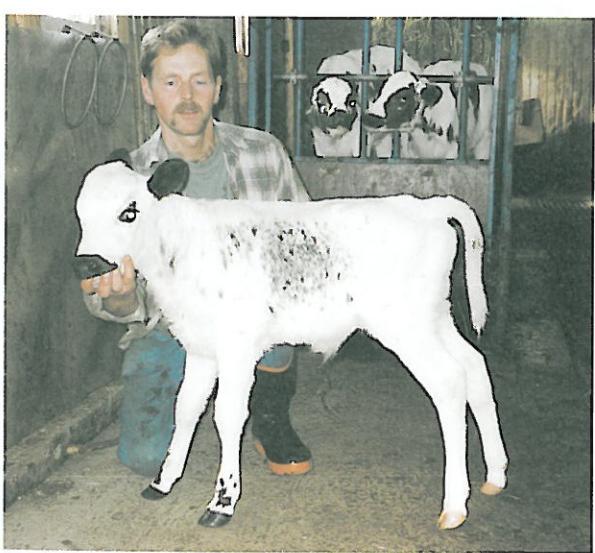
Kalv nr 2.

Kalv nr 5.

Kalv nr 3

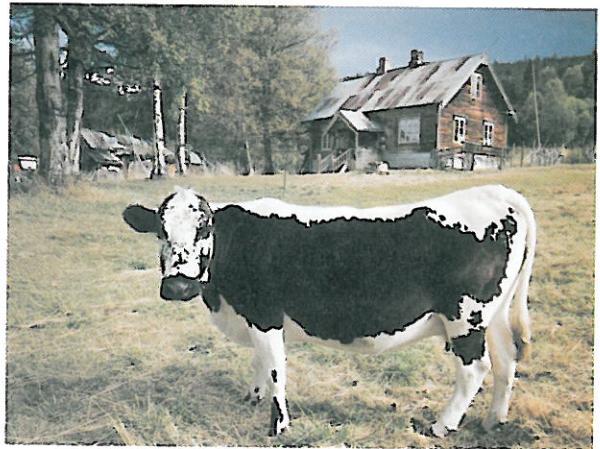
Kalv nr 6.

Glimt frå eit STN-år

Liv Toril Eide og 124 Litimor etter 9042 Elven på STN-stand på Tynsetmart'n 1996.

16 år gamle Nussa hos Inge Westmann på Oppdal.
“Tru korleis Nusse, dotter mi har det i Vefsn ?”

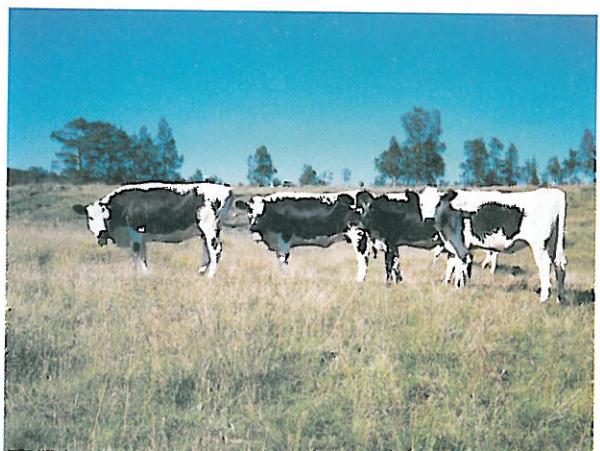
Morten Granlien og Julgås etter 9119 Småsjøkongen forkledd som Belgisk Blå for å lure EUROP

Skjøndyr etter 9079 Kark med kalve etter 9063 Elven. Hos Cristian Saxlund, Imsdalen 1996.

Odd Rossing studerer Gerd Inger Flå sine fine STN-kviger på beite på Oppdalsmyrene.

Kviger hos Ingebrigitt Moen på beite på Seterhaugen i Surnadal. De to fremste er etter 9019 og 9043.